

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ГЛІДЕР ІГОР ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 343.13 (569.4)

СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ В ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ
ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ІЗРАЇЛЮ

12.00.09 - «Кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2021

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор **Капліна Оксана Володимирівна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувачка кафедри кримінального процесу, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор **Кучинська Оксана Петрівна**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Інституту права;

кандидат юридичних наук, доцент **Луцик Василь Васильович**, Національне агентство з питань запобігання та виявлення корупції, керівник управління захисту викривачів та обробки повідомлень про корупцію Департаменту запобігання та виявлення корупції.

Захист відбудеться «20» квітня 2021 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 84-А.

Автореферат розіслано «17» березня 2021 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Рух сучасних держав шляхом модернізації їх правових систем обумовлюють процеси правової конвергенції, які все рельєфніше почали виявлятися на межі ХХ і ХХІ ст. Не є винятком і кримінальний процес, реформування якого в Україні продемонструвало спробу розробників нового Кримінального процесуального кодексу взяти курс на зближення й універсалізацію правового регулювання багатьох правових інститутів з їхніми закордонними аналогами, а також запозичення принципово нових, аналогів яких взагалі не існувало у кримінальному процесі України. Втім, рецепція права не завжди приводить до позитивних результатів, приховує в собі загрозу втрати національної ідентичності, призводить до експансії нехарактерних для правових систем моделей, проваджень або процедур. Тому у періоди реформаційних перетворень особливо затребуваними стають компаративістські дослідження, які дозволяють більш глибоко зрозуміти суть правових регуляторів, що існують в інших державах, запозичити дійсно позитивний, перевірений практикою досвід, не допускаючи протестної правової дивергенції. Про затребуваність таких досліджень свідчить той факт, що тільки за останні п'ять років у кримінальній процесуальній науці з'явилися дослідження кримінального процесу Великобританії, Франції, Італії, Німеччини, Швейцарії та інших країн Європи, Туреччини, Японії, В'єтнаму, ісламських держав (Республіки Ірак, Єменської Республіки, Ісламської Республіки Афганістан, Королівства Саудівська Аравія).

Кримінальний процес Ізраїлю, його окремі стадії і провадження, в тому числі судове провадження в суді першої інстанції, не були в Україні предметом дослідження на дисертаційному рівні. Водночас науковий інтерес до автентичності кримінального процесу Ізраїлю детермінується приналежністю його правової системи до змішаних правових систем, які успішно поєднують риси загального, континентального, іудейського і мусульманського права, що є найбільш цінним для дослідження на сучасному етапі, враховуючи стійкі світові тенденції нівелювання кордонів між правовими системами, і перш за все, континентальною і англосаксонською системами права.

Науковий і практичний інтерес також складають правові традиції, окремі інститути і правові феномени, які існують у кримінальному процесі Ізраїлю, серед яких можна назвати судові прецеденти як важливу складову правової системи; правові звичаї як джерело права; політику судового активізму і широку судову дискрецію; судову систему, що включає мирові суди; особливу роль Верховного Суду Ізраїлю, який характеризується як гарант фундаментальних принципів і цінностей ізраїльської держави. Глибшого дослідження вимагають принципи, що лежать в основі кримінального процесу Ізраїлю; особливості структури судового розгляду; процедура пробації; правила «*no case to answer*» («відсутність приводів для захисту»); «захист по справедливості»; «*corroboration*» (підкріплення доказів), які застосовуються в судовому провадженні у кримінальному процесі Ізраїлю, та багато іншого.

Теоретичною основою для дисертації послужили роботи ізраїльських вчених: Е. Арнона, А. Барака, О. Газалія, М. Дорфмана, Х. Зандберга, Я. Кедмі, А. Кобо, К. Мана, Д. Менаше, Е. Менахема та ін. Досягнення поставлених у роботі цілей було б неможливим без звернення до праць таких відомих українських та зарубіжних вчених, як В. П. Воробйов, М. Т. Гартман, Л. В. Головка, К. Ф. Гуценко, Ю. М. Грошевий, К. Б. Калиновський, О. П. Кучинська, В. В. Луцик, М. М. Марченко, В. В. Оксамитний, О. М. Толочко, О. В. Попелюшко, В. І. Самарін, О. В. Смирнов, О. А. Трефілов, І. І. Шепітько та ін.

Проведення подібних досліджень не лише значно розширить спектр пізнання сучасних вчених, збагатить науку кримінального процесу України, подолає роздробленість наукового знання, а й дозволить поглянути під новим кутом зору на традиційні, що видаються непорушними, інститути і провадження, виявити сучасні тенденції, запозичувати позитивний досвід.

Цим обумовлюється актуальність обраної теми дисертації та формулювання на її основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання процедури судового провадження в суді першої інстанції як в Україні, так і в Ізраїлі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і є складовою частиною цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації і діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тема дисертації затверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 4 від 25 листопада 2016 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є отримання нових результатів у вигляді наукових висновків щодо процесуального порядку судового провадження в суді першої інстанції за законодавством Ізраїлю, визначення шляхів взаємного використання позитивного досвіду при подальшому удосконаленні кримінального процесуального законодавства України та Ізраїлю.

Досягнення зазначеної мети обумовлює необхідність вирішення таких завдань:

- вивчити історико-правові умови становлення кримінального процесуального права Ізраїлю і виділити чинники впливу, що зумовили його сучасний стан;
- встановити систему джерел кримінального процесуального права Ізраїлю;
- виокремити принципи, які реалізуються під час судового провадження у першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю, своєрідність їх нормативного закріплення та правовий зміст;
- визначити сутність і розкрити загальні положення судового провадження в першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю;
- виділити і проаналізувати ключові особливості судового провадження у першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю, дослідити його процедуру;

– з'ясувати вектори взаємовигідного запозичення позитивного досвіду України та Ізраїлю з метою вдосконалення порядку судового розгляду в суді першої інстанції;

– сформулювати науково обґрунтовані висновки і пропозиції щодо вдосконалення правової регламентації кримінального провадження в суді першої інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю і України.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають і розвиваються в судовому провадженні у першій інстанції в кримінальному процесі Ізраїлю.

Предметом дослідження є судове провадження в першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження і виконання обумовлених нею завдань використовувався комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, які застосовуються у правовій науці.

Звернення до діалектичного методу забезпечило вивчення судового провадження в першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю з позиції цілісності цього правового явища і взаємозв'язку окремих його елементів. Порівняльно-правовий метод використовувався для виявлення нормативних та інституційних особливостей, зіставлення схожих інститутів. Використання герменевтичного методу зумовило необхідність усвідомлення правового змісту норм кримінального процесуального законодавства. Метод критичного аналізу дозволив автору виділити позитивний досвід правового регулювання, що існує в Ізраїлі або Україні, здатний інтегруватися в правову систему іншої держави. Історико-правовий метод сприяв формуванню висновків про історичні умови становлення сучасного кримінального процесу Ізраїлю. Системно-структурний метод застосовувався при визначенні етапів судового розгляд та характеристики взаємозв'язків між ними. Статистичний метод використовувався з метою встановлення наявних тенденцій у правозастосуванні, зокрема, кількості укладених угод, виправдувальних вердиктів, закритих кримінальних проваджень тощо. Методи моделювання та абстрагування стали в нагоді при розробці науково-теоретичних моделей, які можуть бути запозичені на підставі позитивного досвіду України та Ізраїлю. Метод узагальнення надав можливість, ґрунтуючись на існуючих у правозастосовній практиці Ізраїлю традиціях, сформулювати науково обґрунтовані висновки і дати рекомендації прикладного характеру. З метою забезпечення всебічності, повноти, об'єктивності і достовірності отриманих результатів указані методи використовувалися комплексно.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертації склали: Основні (конституційні) і звичайні закони Ізраїлю; акти виконавчої влади, що приймаються урядом, міністерствами та іншими установами влади (таканот); ізраїльське прецедентне право, правові звичаї Ізраїлю, норми міжнародного права; КПК України та інші закони, які є джерелами кримінального процесуального права України.

Теоретичною основою роботи стали наукові праці ізраїльських і українських вчених у галузі кримінального процесу, кримінального права, теорії права та інших галузей юридичних наук.

Емпіричну основу дослідження складає судова практика ізраїльських судів (зокрема, 100 судових рішень); статистичні дані, опубліковані як державними органами, так і сучасними дослідниками, які дозволяють оцінити кількість виправдувальних вердиктів, поданих апеляцій та відсоток їх задоволення вищестоящими судами; кількість ухвалених в Ізраїлі вироків, у тому числі з призначенням покарання у виді позбавлення волі; кількість укладених угод. Дисертант також спирався на власний 17-річний досвід практичної адвокатської діяльності.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є першою в українській кримінальній процесуальній науці кваліфікаційною науково-дослідницькою роботою, присвяченою комплексній розробці проблем судового провадження в першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю. До найбільш вагомих результатів, що містять наукову новизну, можна віднести такі.

Уперше:

- проведено дослідження судового провадження в суді першої інстанції за законодавством Ізраїлю;

- зроблено висновок, що сучасний кримінальний процес Ізраїлю формувався під впливом ідеологічних, релігійних, політичних, економічних, соціальних процесів, які відбувалися на території держави протягом багатьох років, що суттєво вплинуло на його типологію, систему джерел регулювання кримінальної процесуальної діяльності, існуючі правові традиції, правову термінологію, права і процесуальні повноваження учасників, процедуру судового розгляду, процес доказування, вимоги до форми та змісту судових рішень;

- констатовано, що джерела сучасного кримінального процесуального права Ізраїлю детерміновані впливом турецького, англійського та старосврейського права, самобутністю єврейської правової системи і включають конституційні і звичайні законодавчі акти; акти виконавчої влади (таканот); акти суддівської правотворчості (ізраїльське прецедентне право); правові звичаї, що стають такими в силу традиції, багаторічної правової практики або в силу вказівки на те в законі; норми іудейського права; міжнародно-правові договори, що не суперечать ізраїльським законам; принципи свободи, справедливості, чесності і миротворчості ізраїльського спадку; у виключних випадках – норми права іноземних держав;

- зроблено висновок про фрагментарність унормування кримінальної процесуальної діяльності у КПК Ізраїлю 1982 р., що детермінує відсутність його статусу як основного кодифікованого галузевого нормативно-правового акта та поліджерельність кримінального процесуального законодавства;

– запропонована теоретична модель системно-структурної побудови судового провадження у першій інстанції за законодавством Ізраїлю;

– стверджується, що незважаючи на історичну обумовленість запозичення доказового права англо-американської системи права у кримінальний процес Ізраїлю, останній має свої особливості: відсутність суду присяжних; закріплення правила про те, що відмова обвинуваченого давати показання в суді може тлумачитися на користь сторони обвинувачення; завірені належним чином показання є допустимими в суді, навіть якщо свідки в подальшому відмовляться від них;

– зроблено висновок, що, незважаючи на приналежність Ізраїлю до правових систем змішаного типу та домінування прецеденту серед інших джерел права, перспективним напрямом його правової політики слід обрати розширення сфери нормативного регулювання кримінальної процесуальної діяльності, оскільки широка суддівська дискреція, не обмежена законом, у деяких випадках здатна негативно позначитися на правах і законних інтересах учасників судового провадження, і, в першу чергу, сторони захисту;

– науково обґрунтовано доцільність запозичити для України існуючу в Ізраїлі модель побудови судового розгляду кримінального провадження, структурувавши його на дві частини, предметом яких буде автономне послідовне вирішення під час доказування питань про винуватість підсудного, що констатується вердиктом, а в разі встановлення його винуватості – про покарання, яка визначається вироком суду.

Удосконалено:

– наукові підходи щодо самобутності ізраїльського права, яке в юридичній літературі, враховуючи його тяжіння до англо-американської системи права, найчастіше в загальних рисах розглядалося як його аналог;

– наукові уявлення стосовно джерел кримінального процесуального права Ізраїлю, відповідно до яких вчені традиційно відносили до них лише закони, акти виконавчої влади; прецеденти; правові звичаї; норми міжнародного права;

– існуючі в ізраїльській науковій літературі підходи стосовно класифікації підстав ухвалення виправдувального вердикту на реабілітуючі та нереабілітуючі, які повинні мати наслідком обов'язкову компенсацію за незаконне притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Набули подальшого розвитку:

– аргументи на підтримку точки зору ізраїльських науковців та практиків стосовно неприпустимості тлумачення мовчання обвинуваченого у судовому розгляді на користь сторони обвинувачення, як такого, що порушує право обвинуваченого на захист та презумпцію невинуватості;

– існуючі в українській юридичній науці підходи науковців про неприпустимість з точки зору забезпечення права на справедливий суд розгляду клопотання про обрання, зміну та скасування

запобіжного заходу та вирішення справи одним і тим самим суддею під час судового розгляду. Такий висновок спирається на ізраїльську правозастосовну практику, відповідно до якої якщо суддя вирішував питання про обрання запобіжного заходу, він заявляє собі самовідвід, оскільки має упередженість щодо особи підсудного та не може забезпечити справедливість судового розгляду;

– висловлені українськими науковцями думки про необхідність за клопотанням сторін або з власної ініціативи надавати судом доручення представнику органу пробації скласти та представити до суду пробаційну доповідь при вирішенні питання про зміну запобіжного заходу. Така позиція обумовлена ефективністю застосування подібного порядку представлення пробаційної доповіді офіцером служби пробації в ізраїльському кримінальному процесі.

Практичне значення отриманих результатів. Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: а) у науково-дослідних цілях – для подальшого дослідження судового провадження в першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю та України; б) у законотворчій діяльності – при вдосконаленні чинного кримінального процесуального законодавства Ізраїлю і України; в) у правозастосовній діяльності – для сприяння практичним працівникам у розумінні застосування закону і формуванні правозастосовної практики; г) у навчально-методичному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів з кримінального процесу, при викладанні курсу кримінального процесу та інших навчальних дисциплін, зокрема кримінального процесу зарубіжних країн.

Апробація результатів дисертації. Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, обговорена на засіданні кафедри, схвалена нею і рекомендована до захисту. Основні положення дослідження були предметом обговорення на VII Всеукраїнській науковій конференції студентів і аспірантів, присвяченій 85-річчю від дня народження академіка НАПрН України, доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Ю. М. Грошевого (м. Харків, 24 травня 2016 р.); VIII Всеукраїнській науковій конференції студентів і аспірантів «Актуальні питання кримінального процесу очима молодих дослідників» (м. Харків, 17 травня 2018 р.).

Наукові розробки дисертанта були впроваджені в законопроектну роботу Кнесету.

Структура і обсяг дисертації обумовлені предметом, метою і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, що містять 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 245 сторінок, з них основний текст – 182 сторінки, список використаних джерел (264 найменування) – 27 сторінок, додатки – 36 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується вибір теми дисертації, її актуальність, зв'язок з науковими програмами, визначаються мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, його методологічне й теоретичне підґрунтя, розкривається наукова новизна, з'ясовується практичне значення отриманих результатів, указується ступінь їх апробації.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи судового провадження в суді першої інстанції за законодавством Ізраїлю» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Особливості нормативного регулювання кримінального провадження в законодавстві Ізраїлю» досліджено джерела сучасного кримінального процесуального права Ізраїлю. Встановлено, що основним джерелом кримінального процесуального права Ізраїлю є закони. Відсутність Конституції в її традиційному розумінні обумовлює існування конституційних законів, серед яких найбільший вплив на кримінальний процес здійснюють «Основний закон: Гідність і Свобода людини» та «Основний закон: Свобода занять». Кримінальний процесуальний кодекс Ізраїлю, прийнятий у 1982 р., унормовує основні положення кримінальної процесуальної діяльності (правовий зміст окремих засад; питання підсудності; процесуальні права сторін; порядок початку та закінчення кримінального провадження; процесуальний порядок судового провадження у першій інстанції; апеляційне провадження). Разом з тим він не є тим галузевим законодавчим актом, в якому комплексно врегульована кримінальна процесуальна діяльність органів та посадових осіб, що ведуть процес, а також права інших учасників кримінального провадження. Така ситуація обумовила необхідність поступового додаткового нормативного регулювання питань притягнення до кримінальної відповідальності неповнолітніх (Закон «Про підлітків» (виховання та нагляд) 1960 р., «Про підлітків» (суд, покарання та методи виховання) 1971 р., «Про суди» (зведена редакція) 1984 р.); доказування (декрет «Про докази» 1971 р., «Про кримінальну процедуру» 1996 р., «Про зміни в правилах доказування» (захист дітей) 1955 р.); застосування запобіжних заходів; проведення слідчих дій; процесуального порядку перегляду судових рішень; процедури відшкодування шкоди, завданої злочинцем; визначення судових витрат та ін.

У підрозділі 1.2. «Типологія кримінального процесу Ізраїлю» спираючись на розроблені наукою критерії для визначення типології кримінального процесу, до яких належать: 1) відсутність або наявність кодифікованого процесуального законодавства; 2) панування прецеденту або закону в правозастосуванні; 3) наявність або відсутність широкої судової дискреції; 4) пріоритет процесуального права над матеріальним або навпаки; 5) використання змагального або розшукового методу; 6) переважання приватноправових або публічно-правових інтересів,

зроблено висновок про тяжіння ізраїльського кримінального процесу до англосаксонського (англо-американського) типу.

У підрозділі 1.3. «Сутність судового провадження в першій інстанції, його завдання, принципи, етапи, учасники, строки» зазначено, що судове провадження у першій інстанції за законодавством Ізраїлю, як й в Україні, розглядається як центральна стадія кримінального провадження, метою якої є розгляд справи по суті, дослідження та перевірка доказів та ухвалення вердикту та вироку суду. Розглянуто завдання цієї стадії, принципи, які реалізуються під час судового провадження у першій інстанції, особливості судової дискреції, права та повноваження учасників. Враховуючи відсутність чіткого формалізованого поділу судового розгляду на етапи у зв'язку із лапідарністю нормативного регулювання, запропоновано доктринальну системно-структурну побудову судового провадження у першій інстанції.

У підрозділ 1.4. «Загальні положення судового провадження: підсудність та її визначення, склад суду, межі судового розгляду» автор звертається до характеристики судової системи Ізраїлю, яка складається з судів загальної та спеціальної юрисдикції. До судів загальної юрисдикції належать – мирові суди (до юрисдикції тридцяти мирових судів належать злочини, за які може бути як призначено покарання у виді штрафу або позбавлення волі на строк до 7 років); окружні суди (які розглядають по першій інстанції справи, не віднесені до компетенції мирових судів, тобто якщо за вчинення злочину може бути призначене покарання більш, ніж сім років позбавлення волі, а також які є апеляційною інстанцією для мирових судів) та Верховний Суд Ізраїлю (який є апеляційною інстанцією для окружних судів). Критеріями визначення підсудності та складу суду для розгляду конкретного кримінального провадження є кваліфікація злочину, розмір покарання, місце вчинення злочину та юридично значущі ознаки його суб'єкта.

Другий розділ «Процесуальний порядок судового провадження в суді першої інстанції за законодавством Ізраїлю» містить вісім підрозділів.

Підрозділ 2.1. «Підготовча частина судового розгляду» складається з трьох пунктів. У пункті 2.1.1. «Отримання матеріалів справи» зазначено, що у підготовчій частині судового провадження у першій інстанції за законодавством Ізраїлю, як і в Україні, судді не знайомляться заздалегідь із матеріалами кримінального провадження, їм передається лише обвинувальний висновок, з надходженням якого до канцелярії суду пов'язується момент висунення обвинувачення. Інформацію про справу суддя отримує на початку судового провадження під час проголошення обвинувального висновку та розгляду превентивних доводів для відмови в розгляді обвинувачення, які представляються стороною захисту, до яких можуть належати: 1) порушення територіальної підсудності; 2) порушення предметної підсудності; 3) наявність недоліків в обвинувальному висновку; 4) заявлення відводів; 5) відсутність складу злочину у фактах, описаних в обвинувальному висновку; 6) наявність рішення суду про невинуватість особи або

рішення суду, в якому підсудний вже визнаний винуватим у вчиненні злочину, який є предметом цього судового розгляду; 7) наявність розпочатого судового провадження стосовно цієї самої особи за цим самим обвинуваченням; 8) наявність у особи імунітету від притягнення до кримінальної відповідальності; 9) вплив строків давності притягнення до кримінальної відповідальності; 10) наявність акта помилування; 11) висунуте обвинувачення та кримінальне переслідування суперечить принципам справедливості та юридичної чесності.

У пункті 2.1.2. «Обговорення превентивних доводів для відмови в розгляді обвинувачення» розкривається процедура обговорення превентивних доводів та зазначається, що суд за результатами такого обговорення може дійти висновку про відмову в розгляді обвинувачення та недоцільність кримінального переслідування обвинуваченого.

Пункт 2.1.3. «Заявлення клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження» присвячено здійсненню порівняльного аналізу порядку обрання запобіжного заходу у кримінальному провадженні України та Ізраїлю, що дозволило автору підтримати пропозиції українських науковців про неприпустимість розгляду клопотання про обрання, зміну та скасування запобіжного заходу та вирішення справи одним і тим самим суддею. Такий висновок спирається на ізраїльську правозастосовну практику, відповідно до якої якщо суддя вирішував питання про обрання запобіжного заходу під час судового провадження, він заявляє самовідвід, оскільки має упередженість щодо особи підсудного та не може забезпечити справедливість судового розгляду.

У пункті 2.1.4. «Відповідь обвинуваченого на обвинувальний висновок» констатовано, що незважаючи на те, що формально за законодавством Ізраїлю під час судового провадження у першій інстанції обвинувачений має право відмовитися від відповіді на обвинувальний висновок, а також зберігати мовчання (ст. 162 КПК Ізраїлю), узагальнення правозастосовної практики дозволяє зробити висновок, що в переважній більшості випадків, якщо сторона захисту не протиставляє свою версію події тій, що представлена стороною обвинувачення в обвинувальному висновку, це негативно оцінюється судом та тлумачиться на користь сторони обвинувачення. Критично ставлячись до таких практик, дисертант констатує порушення при цьому принципів презумпції невинуватості, права на захист, наявність обвинувального ухилу суду та пропонує шлях законодавчої корекції існуючого процесуального порядку.

У підрозділі 2.2. «Судове слідство» основна увага приділена процедурі дослідження доказів. Зазначається, що, на відміну від КПК України, законодавство Ізраїлю не містить норм, які б закріплювали визначення поняття доказів, чітку процедуру доказування, її етапи, вимоги до процесуальної форми доказів, що обумовлюється національною правовою традицією та тяжінням правової системи Ізраїлю до англосаксонської системи права. Також, незважаючи на імплементацію доказового права англо-американської правової сім'ї у кримінальний процес

Ізраїлю, останній має свої особливості: відсутність суду присяжних; закріплення правила про те, що відмова обвинуваченого давати показання в суді може тлумачитися на користь сторони обвинувачення; завірені належним чином показання є допустимими в суді, навіть якщо свідки в подальшому відмовляться від них.

Підкреслюється, що інститут допустимості доказів у законодавстві Ізраїлю є міжпроцесуальним, оскільки норми, що його складають, містяться не тільки в різних законодавчих актах – КПК Ізраїлю, Декреті «Про докази» 1971 р., а й стосуються всіх процесуальних галузей права. Відсутність формалізованих вимог до збирання та допустимості доказів, обумовлює наявність в ізраїльських законах та численних прецедентах положень а *contrario*, тобто правил про те, в яких випадках представлені відомості, документи або інші матеріали визнаються недопустимими. Визнати матеріали, зібрані під час досудового розслідування, допустимими як докази може лише суд під час судового провадження при безпосередньому їх дослідженні. Ключове значення при вирішенні питання допустимості доказів має суддівська дискреція.

На підставі проведеного аналізу кримінального процесуального законодавства та доктринальних підходів констатовано існування таких властивостей доказів у кримінальному процесуальному праві Ізраїлю: 1) релевантність (належність) – здатність доказу підтверджувати винуватість або невинуватість обвинуваченого, обставини, що впливають на призначення покарання, та інші обставини, що підлягають доказуванню; 2) допустимість – властивість доказів, що уможлиблює їх використання у кримінальному провадженні, яка обумовлена відсутністю прямої заборони на це у законодавстві чи прецедентах; 3) вагомість – важливість доказу для кримінального провадження, ступінь його впливу на доказування; 4) достатність – властивість сукупності доказів, що обумовлена кількісною характеристикою сукупності доказів (особливістю законодавства Ізраїлю є наявність правила про додаткове підкріплення окремих доказів необхідною їх сукупністю); 5) достовірність – це якісна характеристика доказу, його здатність підтверджувати факти та обставини, що підлягають доказуванню.

У підрозділі 2.3. «Судові дебати про винуватість чи невинуватість обвинуваченого: сутність, значення, порядок проведення» зазначено, що на відміну від КПК України, в судових дебатах за законодавством Ізраїлю беруть участь лише сторони. Традиційно учасники проголошують промови усно, проте суд має право дати сторонам вказівку підготувати промову в письмовому вигляді з можливістю усного доповнення. Найчастіше це відбувається при судовому розгляді справ із великою кількістю фактичних обставин, свідків або при наявності юридичних питань, які потребують звернення до прецедентів. Суд не вправі обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. По закінченню дебатів суд, за власною ініціативою або за клопотанням однієї зі сторін, має право затребувати надання нових доказів. Якщо таких клопотань немає, протягом 30 днів суд зобов'язаний винести вердикт.

У *підрозділі 2.4. «Вердикт суду»* автор зазначає, що вердиктом є письмове й обґрунтоване рішення суду про визнання обвинуваченого винуватим чи невинуватим, ухвалення якого обумовлене особливостями системно-структурної побудови процедури судового розгляду за законодавством Ізраїлю, яка має два самостійні етапи в межах яких здійснюється автономне послідовне вирішення під час доказування питань про винуватість підсудного, що констатується вердиктом, а в разі встановлення його винуватості – про покарання, яке визначається вироком. Позитивно оцінюючи таку побудову, дисертант наводить аргументи на підтримку позиції щодо можливості запозичення такої моделі для України, серед яких, зокрема, конкретність та цілеспрямованість діяльності сторін; процесуальна економія та раціоналізація діяльності суду, оскільки він поступово спрямовує свою увагу на докази винуватості/невинуватості, та лише при констатації вердиктом винуватості обвинуваченого – на дослідження доказів, які обумовлюють покарання; забезпечення неупередженості суду, оскільки при вирішенні питання про винуватість чи невинуватість сторони не представляють докази, що характеризують обвинуваченого, обставини, що обтяжують покарання, які здатні впливати на свідомість судді. Такий досвід особливо важливий для функціонування суді присяжних в Україні, особливо з огляду на його майбутню істотну законодавчу корекцію, запропоновану Міністерством Юстиції України.

Враховуючи відсутність системності в унормуванні підстав ухвалення виправдувального вердикту, автор приходить до висновку, що такими підставами є: недоведеність вини поза розумним сумнівом; відсутність підстави для обвинувачення; скасування обвинувального висновку відповідно до ст. 94 (б) КПК Ізраїлю; подання скарги по справі приватного обвинувачення безпідставно, легковажно або для провокації.

У *підрозділі 2.5. «Дослідження доказів, які обумовлюють призначення покарання»* розглядається алгоритм призначення покарання та роль при цьому судової дискреції. Враховуючи запровадження в Україні досудової пробації, автор проводить порівняння двох національних моделей цього інституту, та, спираючись на багаторічний досвід функціонування пробації в Ізраїлі, окреслює шляхи подальшого розвитку досудової пробації в українському кримінальному процесі.

У *підрозділі 2.6. «Судові дебати про призначення покарання обвинуваченому та останнє слово підсудного»* розглянуто процесуальний порядок та змістовні відмінності в позиціях сторін під час цього виду судових дебатів. Наголошується, що важливого значення під час дебатів набувають прецеденти, які презентуються сторонами на підкріплення їх правової позиції та як важливий аргумент під час призначення конкретного виду покарання судом.

У *підрозділі 2.7. «Вирок суду»* розкрити особливості процедури ухвалення та правового змісту вироку суду за законодавством Ізраїлю. Зазначається, що на відміну від кримінального процесу України, в КПК Ізраїлю відсутні вимоги стосовно змісту вироку, втім їх встановлює ст. 40 Закону

про кримінальну відповідальність Ізраїлю, яка зобов'язує обґрунтувати рішення суду та передбачає обставини, які має врахувати суд при призначенні покарання.

У підрозділі 2.8. «Угода про визнання винуватості як альтернатива судовому розгляду: правова природа і порядок укладення» автором наголошується на затребуваності угод у кримінальному процесі Ізраїлю, якими закінчується 68 % справ. Звертається увага на особливості функціонування інституту угоди, досліджуються порядок її укладення (що визначено прецедентами та інструкцією Генерального прокурора), види угод (відкрита, закрита й угода зі встановленням меж можливого покарання), проблеми захисту прав потерпілого під час укладення угоди, встановлення критеріїв «тесту балансу», які визначають співмірність між очікуваною суспільною користю від угоди і запропонованою поблажливістю для обвинуваченого, з урахуванням тяжкості злочину та складнощів обвинувачення, співвідношення між приватним інтересом і інтересом суспільства та ставлення до визнання винуватості обвинуваченого.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й вирішення наукового завдання, що полягає в отриманні нових результатів у вигляді наукових висновків щодо комплексній розробці проблем судового провадження в першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю. Проведене дослідження дає можливість сформулювати низку висновків та пропозицій.

1. Процеси правової конвергенції, які все рельєфніше почали виявлятися на рубежі ХХ і ХХІ ст., обумовлюють затребуваність компаративістських досліджень, що дозволяють більш глибоко зрозуміти сутність правових регуляторів, що існують в інших державах, запозичувати дійсно позитивний, перевірений практикою досвід, не допускаючи протестної правової дивергенції. Науковий інтерес до автентичності кримінального процесу Ізраїлю детермінується приналежністю його правової системи до змішаних правових систем, яка успішно поєднує в собі риси загального, континентального, іудейського і мусульманського права, що є найціннішим для дослідження на сучасному етапі, враховуючи стійкі світові тенденції нівелювання кордонів між правовими системами і, перш за все, континентальною і англосаксонською системами права.

2. Сучасний кримінальний процес Ізраїлю формувався під впливом ідеологічних, релігійних, політичних, економічних, соціальних процесів, що відбувалися на території держави протягом багатьох років, що суттєво вплинуло на його типологію, систему джерел регулювання кримінальної процесуальної діяльності, існуючі правові традиції, правову термінологію, права і процесуальні повноваження учасників, процедуру судового розгляду, процес доказування, вимоги до форми та змісту судових рішень.

3. Джерела сучасного кримінального процесуального права Ізраїлю детерміновані впливом турецького, англійського та староеврейського права, самобутністю єврейської правової системи і включають конституційні і звичайні законодавчі акти; акти виконавчої влади (таканот); акти суддівської правотворчості (ізраїльське прецедентне право); правові звичаї, що стають такими в силу традиції, багаторічної правової практики або в силу вказівки на те в законі; норми іудейського права; міжнародно-правові договори, що не суперечать ізраїльським законам; принципи свободи, справедливості, чесності і миротворчості ізраїльського спадку; у виключних випадках – норми права іноземних держав.

4. На відміну від КПК України КПК Ізраїлю не містить системи норм-принципів, які реалізуються в тому числі під час судового провадження у першій інстанції. Такі норми розпорошені в різних законодавчих актах, зокрема, «Основному Законі: Судова влада» (принцип законності (ст. 2), гласності (ст. 3), справедливості та рівності перед судом (міститься в присязі судді)); «Основному Законі: Гідність і Свобода людини» (принцип недоторканності життя, особистості та гідності (ст. 2), недоторканності власності (ст. 3), захисту життя, особистості та свободи людини (ст. 4), особистої свободи (ст. 5), свободи пересування (ст. 6), недоторканності приватного життя та таємниці особистого життя (ст. 7)); ЗІ «Про захист особистого простору» 1981 р. (таємниці листування, розмов та приватного життя людини); «Основному Законі: Судова влада» (незалежності судової влади (ст. 2)); КПК Ізраїлю (забезпечення права на захист (статті 15, 62, 74, 95, 145), публічності (ст. 62); КК Ізраїлю (здійснення правосуддя лише на підставі закону (ст. 1). Такі засади, як презумпція невинуватості, розумного строку, змагальності сторін закріплені в прецедентах. Ставлення до засад як до визначальних та фундаментальних положень кримінального процесу обумовлює висновок про необхідність їх системного та комплексного унормування саме в КПК Ізраїлю.

5. Судове провадження у першій інстанції за законодавством Ізраїлю, так само як і в Україні, розглядається як центральна стадія кримінального провадження, метою якої є розгляд справи по суті, дослідження та перевірка доказів та ухвалення вердикту про винуватість або невинуватість підсудного та призначення покарання вироком суду. Разом з тим у порівнянні з КПК України судове провадження у першій інстанції за законодавством Ізраїлю має свої істотні особливості, до яких слід віднести: 1) його системно-структурну побудову, відповідно до якої у ньому відсутній чіткий формалізований поділ на етапи у зв'язку із лапідарністю нормативного регулювання порядку здійснення судового розгляду; 2) заборону відео- та аудіофіксації ходу судового провадження; 3) пасивність суддів та наділення їх широкою дискрецією під час тлумачення норм права та їх застосування; 4) відсутність критеріїв визначення розумності строків судового провадження; 5) наявність в ході судового провадження інститутів «*no case to answer*» («відсутність приводу для захисту»); «захисту на підставі справедливості та юридичної чесності»;

«*alford plea*» («я не вчиняв, але готовий зізнатися»); «*corroboration*» (правила про «підкріплення доказів»); 6) структурування процедури доказування у суді залежно від предмета доказування на дослідження доказів винуватості/невинуватості особи (що констатується вердиктом суду) та тих, що впливають на призначення покарання (що констатується вироком суду); 7) відсутність суду присяжних; 8) можливість підтримання державного обвинувачення не лише прокурором, а й у мировому суді – офіцером поліції; 9) відсутність гарантій відшкодування шкоди, завданої незаконним притягненням обвинуваченого до кримінальної відповідальності у випадку ухвалення виправдувального вердикту; 10) позбавлення потерпілого статусу учасника судового провадження, можливості виступати в судових дебатах, заявити цивільний позов у кримінальному провадженні, укласти угоду з обвинуваченим.

6. Порівняльний аналіз порядку обрання запобіжного заходу у кримінальному провадженні України та Ізраїлю дозволив автору підтримати пропозиції українських науковців про неприпустимість з точки зору забезпечення права на справедливий суд розгляду клопотання про обрання, зміну та скасування запобіжного заходу та вирішення справи одним і тим самим суддею. Такий висновок спирається на ізраїльську правозастосовну практику, відповідно до якої якщо суддя вирішував питання про обрання запобіжного заходу під час підготовчого провадження, він заявляє самовідвід, оскільки має упередженість щодо особи підсудного та не може забезпечити справедливість судового розгляду.

7. Особливістю системно-структурної побудови судового слідства під час судового провадження у першій інстанції за законодавством Ізраїлю, на відміну від континентальної традиції, є його структурування на два основні етапи, в межах яких відбуваються автономні процеси доказування, що мають свій предмет, а підсумком – ухвалення самостійного рішення: 1) дослідження доказів винуватості/невинуватості обвинуваченого, що закінчується винесенням вердикту про винуватість або невинуватість; 2) дослідження доказів, що обумовлюють призначення покарання, що закінчується ухваленням вироку. Позитивно оцінюючи таку побудову судового слідства, вважаємо, що вона заслуговує на увагу українського законодавця, що обумовлює можливість її запозичення для судового провадження у першій інстанції в Україні. Це обґрунтовується: 1) конкретністю та цілеспрямованістю діяльності сторін кримінального провадження, адже вони спрямовують свої зусилля на більш детальне дослідження доказів під час кожного з етапів, а також судових дебатів; 2) раціоналізацією діяльності суду, оскільки він поступово спрямовує свою увагу на докази винуватості/невинуватості, та лише при констатації вердиктом винуватості обвинуваченого – на дослідження доказів, що обумовлюють покарання; 3) забезпеченням неупередженості суду, оскільки при вирішенні питання про винуватість чи невинуватість обвинуваченого сторони не представляють докази, що характеризують його особу, обставини, що обтяжують покарання, які здатні впливати на свідомість судді, що особливо

важливо в суді присяжних, який функціонує в Україні; 4) процесуальною економією, адже, якщо особа визнана невинуватою, немає необхідності досліджувати докази, що обумовлюють покарання; 5) етичними міркуваннями, оскільки при визнанні вердиктом обвинуваченого невинуватим – відпадає необхідність досліджувати його особу, що часто пов'язано з дослідженням інформації приватного характеру; 6) рекомендаціями про доцільність такого поділу, наданими в 1961 р. VIII Конгресом Міжнародної асоціації кримінального права.

8. Враховуючи зміни, внесені 4 жовтня 2019 р. до КПК України, які обумовлені прагненням забезпечити розумні строки судового провадження та полягають в обмеженні тривалості оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта, обґрунтовується можливість запровадження в КПК України порядку, який існує у КПК Ізраїлю. Зокрема, якщо обвинувачений має захисника та заявив клопотання про недоцільність оголошення обвинувального висновку, який був вчасно йому вручений та роз'яснений захисником, суд вправі задовольнити таке клопотання обвинуваченого та утриматися від оголошення обвинувального акта.

9. Спираючись на понад 70-річний досвід функціонування інституту пробації у кримінальному процесі Ізраїлю, можна зробити висновок про доцільність запровадження у кримінальний процес України процедури, відповідно до якої за клопотанням сторін або з власної ініціативи суд може надавати представнику органу пробації доручення скласти та представити до суду пробаційну доповідь при вирішенні питання про зміну запобіжного заходу. Ця пропозиція обумовлена ефективністю застосування подібного порядку представлення пробаційної доповіді офіцером служби пробації в ізраїльському кримінальному процесі.

10. Незважаючи на приналежність Ізраїлю до правових систем змішаного типу та домінування прецеденту серед інших джерел права, перспективним напрямом його правової політики слід обрати розширення сфери нормативного регулювання кримінальної процесуальної діяльності, оскільки широка суддівська дискреція, не обмежена законом, у деяких випадках здатна негативно позначитися на правах і законних інтересах учасників судового провадження і, в першу чергу, сторони захисту.

11. На підставі проведеного дослідження кримінального процесуального законодавства Ізраїлю та України та враховуючи те, що порівняльні дослідження мають бути спрямовані на взаємне збагачення правових знань у досліджуваній галузі, пропонується внести зміни до кримінального процесуального законодавства Ізраїлю стосовно: а) унормування системи принципів кримінального провадження у КПК Ізраїлю; б) урахування під час застосування щодо підозрюваного, обвинуваченого арешту та надання в пробаційній доповіді відомостей щодо його трудової діяльності та військової служби; в) розширення випадків участі захисника у кримінальному провадженні; г) необхідності створення Єдиного державного реєстру судових рішень; д) неприпустимості тлумачення на користь сторони обвинувачення відсутності власної

версії події вчиненого злочину та її обстоювання як такої, що порушує презумпцію невинуватості та право на захист.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Глидер И. В. Особенности нормативного регулирования уголовного производства в Израиле. *Научный вестник Херсонского государственного университета*. 2017. № 5. С. 129-133.
2. Глидер И. В. Сделка о признании вины в уголовном процессе Израиля: правовая природа и порядок заключения. *Научный вестник Ужгородского национального университета*. 2017. № 46. Том 2. С. 75-79.
3. Глидер И. В. Правила назначения наказания в уголовном процессе Израиля. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 209-212.
4. Глидер И. В. Преимущества выделения в структуре судебного разбирательства этапов установления вины обвиняемого и назначения наказания. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2018. № 3. Том 2. С. 117-120.
5. Глидер И. В. Свойства доказательств в уголовном процессе Израиля. *Научный вестник международного гуманитарного университета. Серия «Юриспруденция»*. 2018. № 32. С. 121-124.
6. Glider I. Application of discretionary powers by the court in judicial proceedings in the first instance under the criminal procedural legislation of Israel. *Visegrad journal on human rights*. 2020. № 6. С. 89-93.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Глидер И. В. Досудебное производство по законодательству Израиля. Актуальні питання кримінального процесу очима молодих дослідників: матеріали VII Всеукр. наук. конф. студентів і аспірантів, присвяч. 85-річчю з дня народж. акад. НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф., Заслуж. діяча науки і техніки України Ю. М. Грошевого (Харків, 24 трав. 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 238-240.
2. Глидер И. В. Проблемы оценки доказательств в ходе судебного следствия в уголовном процессе Израиля. Актуальні питання кримінального процесу очима молодих дослідників: матеріали VIII Всеукр. наук. конф. студентів і аспірантів (Харків, 17 трав. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 25-28.

АНОТАЦІЯ

Глидер І. В. Судове провадження у першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова

діяльність». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2021.

Робота присвячена дослідженню процесуального порядку судового провадження у першій інстанції за кримінальним процесуальним законодавством Ізраїлю. Досліджуються історико-правові умови становлення кримінального процесуального права Ізраїлю, система його джерел та принципів, визначається сутність та розкриваються загальні положення судового провадження в першій інстанції, його особливості порівняно із судовим провадженням в Україні. Стверджується, що, незважаючи на історичну обумовленість запозичення доказового права англо-американської системи права у кримінальний процес Ізраїлю, останній має свої особливості: відсутність суду присяжних; закріплення правила про те, що відмова обвинуваченого давати показання в суді може тлумачитися на користь сторони обвинувачення; завірені належним чином показання є допустимими в суді, навіть якщо свідок відмовиться від них тощо. Зроблено висновок, що, незважаючи на приналежність Ізраїлю до правових систем змішаного типу та домінування прецеденту серед інших джерел права, перспективним напрямом його правової політики слід обрати розширення сфери нормативного регулювання кримінальної процесуальної діяльності, оскільки широка суддівська дискреція, не обмежена законом, у деяких випадках здатна негативно позначитися на правах і законних інтересах учасників судового провадження, і, в першу чергу, сторони захисту.

На підставі проведеного дослідження визначені вектори взаємовигідного запозичення позитивного досвіду України та Ізраїлю з метою вдосконалення порядку судового розгляду в суді першої інстанції.

Ключові слова: кримінальний процес Ізраїлю; судове провадження у першій інстанції; судовий розгляд; судове слідство; дослідження доказів судом; вердикт суду; вирок суду; досудова пробація, угода про визнання винуватості.

АННОТАЦІЯ

Глидер І. В. Судебное производство в первой инстанции по уголовному процессуальному законодательству Израиля. - Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность». – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины.– Харьков, 2021.

Работа посвящена исследованию процессуального порядка судебного производства в первой инстанции по уголовно-процессуальному законодательству Израиля. Исследуются историко-правовые условия становления уголовного процессуального права Израиля, система его источников и принципов, определяется сущность и раскрываются общие положения судебного производства в первой инстанции, его особенности по сравнению с судебным производством в Украине. Утверждается, что, несмотря на историческую обусловленность заимствования доказательственного права англо-американской системы права в уголовный процесс Израиля, последний имеет свои особенности: отсутствие суда присяжных; закрепление правила о том, что отказ обвиняемого давать показания в суде может толковаться в пользу стороны обвинения; заверенные надлежащим образом показания являются допустимыми в суде, даже в случае отказа от них свидетеля и т.п. Сделан вывод, что, несмотря на принадлежность Израиля к правовой системе смешанного типа и доминирование прецедента среди других источников права, перспективным направлением его правовой политики следует избрать расширение сферы нормативного регулирования уголовной процессуальной деятельности, поскольку широкая судебская дискреция, не ограниченная законом, в некоторых случаях способна негативно сказаться на правах и законных интересах участников судебного производства, и, в первую очередь, стороны защиты.

На основании проведенного исследования определены векторы взаимовыгодного заимствования положительного опыта Украины и Израиля с целью совершенствования порядка судебного разбирательства в суде первой инстанции.

Ключевые слова: уголовный процесс Израиля; судопроизводство в первой инстанции; судебное разбирательство; судебное следствие; исследования доказательств судом; вердикт суда; приговор суда; досудебная пробация, сделка о признании виновности.

SUMMARY

Glider I. V. Trial under Israeli Criminal Procedure Law. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Dissertation for Candidate of Legal Sciences Degree, specialty 12.00.09 “Criminal Procedure and Criminalistics; forensic examination; operational search activity”. – Yaroslav Mudryi National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2021.

The work is devoted to a study of a procedural order of the first instance court hearings under the criminal procedure law of Israel. The author argues that the processes of legal convergence, which began to appear more and more prominently at the turn of the XX and XXI centuries, stipulate the demand for comparative studies that allow a deeper understanding of the essence of legal regulators existing in other

countries, and borrowing really positive experience which is provided for practice, without allowing legal divergence. Scientific interest in the authenticity of Israel's criminal procedures is determined by the affiliation of its legal system to mixed legal systems, which successfully combines features of common, continental, Jewish and Muslim law that is most valuable for research at the present stage, taking into account persistent global trends of levelling the boundaries between legal systems.

The dissertation examines historical and legal conditions of formation of criminal procedure law of Israel, the system of its sources and principles, defines the essence and reveals general provisions of court proceedings in the first instance, and its features compared to court proceedings in Ukraine. It has been concluded that, despite the historical conditionality of borrowing the law of evidence of the Anglo-American legal system in the criminal process of Israel, the latter has its own characteristics.

It is emphasized that the court hearing at the first instance under Israeli law, as well as in Ukraine, is considered a central stage of criminal proceedings, the purpose of which is to consider the case on the merits, examine and verify evidence, deliver a verdict of guilt or innocence, and pass a sentence by a court. The peculiarities of the model of the first instance court hearing under Israeli law are considered, among which, in particular, its structuring into two main stages, within which there are autonomous processes of proof, that have their own subject, and as a result they have an independent decision: 1) examination of evidence of guilt / innocence of the accused, ending with the delivering a verdict of guilt or innocence; 2) examination of the evidence that determines the imposition of punishment, ending with the verdict.

Positively assessing such a construction of the judicial investigation, the author proposes to borrow it for the trial in the first instance in Ukraine, which is justified by the specificity and purposefulness of the parties to the criminal proceedings; rationalization of court activity; ensuring the impartiality of the court; procedural economy.

Based on more than 70 years of experience of the probation institute in Israeli criminal procedure, the author emphasizes the expediency of introducing into the criminal proceedings of Ukraine a procedure according to which the court may charge a probation officer with a task of making a decision about a change of precautionary measure resulting from the motion of the parties or on its own initiative.

Despite Israel's affiliation to mixed-type legal systems and dominance of precedent among the other sources of law, the candidate for a degree sees the expansion of the scope of normative regulation of criminal procedure as a promising direction of its legal policy, inasmuch as wide judicial discretion, not limited by law, in some cases can adversely affect the rights and legitimate interests of litigants and, above all, the defence counsel.

On the basis of the conducted research the vectors of mutually beneficial borrowing of positive experience of Ukraine and Israel for the purpose of improvement of the order of judicial review in court of the first instance are defined.

Key words: criminal procedure of Israel; court proceedings in the first instance; court hearing; judicial investigation; examination of evidence by the court; court verdict; court sentence; pre-trial probation, plea bargain.

Підписано до друку 12.02.2021 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Віддруковано на різнографі.

Умовн. друк. арк. 0,7. Облік.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 984

Друкарня

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

61024, Харків, вул. Пушкінська, 77